

**GUIA DIDÀCTICA PER A TREBALLAR
PROCESSOS MIGRATORIS I
IDENTITATS MÚLTIPLES A LES AULES**

UN MÓN EN MOVIMENT:

**QUESTIÓ DE
DRETS**

MINISTERIO
DE INCLUSIÓN, SEGURIDAD SOCIAL
Y MIGRACIONES

SECRETARÍA DE ESTADO DE
MIGRACIONES
DIRECCIÓN GENERAL DE PROGRAMAS
DE PROTECCIÓN INTERNACIONAL
Y ATENCIÓN HUMANITARIA

Cofinanciat per la UE

Metges del món, 2022

Idea, redacció i coordinació de continguts:

Momadou Diagne Lo, Metges del Món Seu central (Madrid) amb la participació de l'equip tècnic de les següents seus autonòmiques: Beatriz Rodríguez (Andalusia), Rubén Pérez-Langa (Astúries), Ana Tobarra (Catalunya), Elías Amín (Aragó), Iriome Rodríguez (Gran Canària), Blanca Fraile (Navarra), Cristina Hernández (Tenerife), Cintia Martín i Cristina Cámara (Castella-la Manxa), Ana Hernández (Castella i Lleó), Sol Martínez (Madrid), Verónica García (Galícia), Mamadou Moustapha Ngom (Euskadi), Laura Sánchez (Extremadura).

L'elaboració de la guia ha estat possible gràcies a la col·laboració de referents migrades i/o racialitzades:

Yeison García, Safi Al Aaddam, Xirou Xiao, Thimbo Samb.

Portada, dibuixos i contingut: Ana Cebrían

Disseny i maquetació: Gil Gijón

Aquesta guia ha estat realitzada per Metges del Món en el marc del projecte "Un món en moviment, qüestió de drets", finançat per la Unió Europea i el Ministeri d'Inclusió, Seguretat Social i Migracions.

El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de Metges del Món.

Gràcies per respectar els drets reservats d'aquesta guia i difondre-la, única i exclusivament, sota la llicència de Creative Commons BY-NC-ND 4.0

@2022, Metges del Món

UN MÓN EN MOVIMENT

**QÜESTIÓ DE
DRETS**

CON TIN GUT

05

Presentació
Com utilitzar la guia?

06

Salut i migracions
Determinants socials de la Salut
La història de la humanitat: un món en moviment

07

Què entenem per una educació transformadora?

09

Activitats didàctiques
Procés migratori

20

Identitats múltiples a l'aula

31

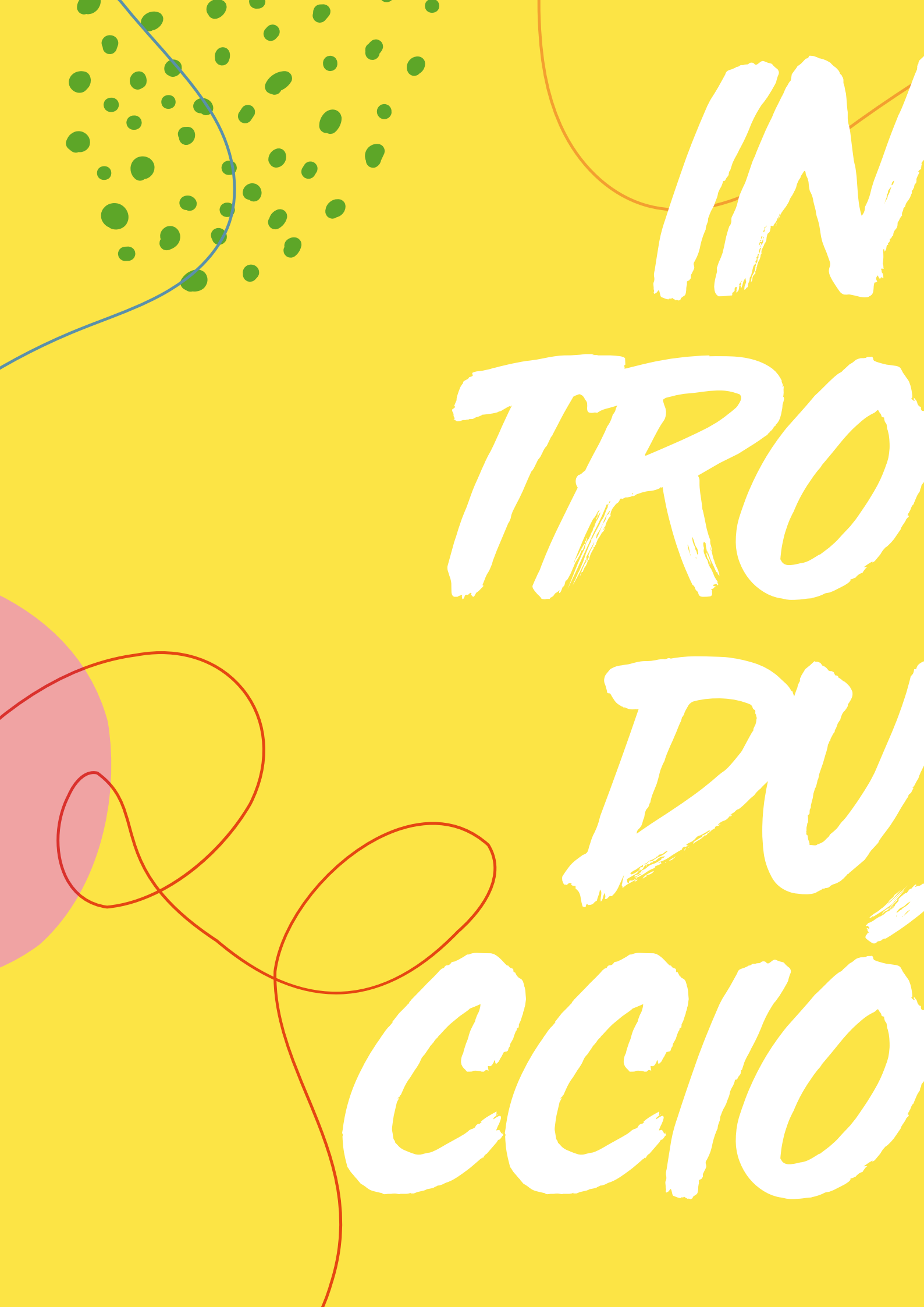
Conclusió: per unes aules diverses i lliures de discriminacions

32

Glossari

35

Bibliografia

INTRO
DUCCIO

Presentació

Aquesta guia ha estat elaborada de manera participativa per l'**equip tècnic de Metges del Món**, present en dotze comunitats autònomes i setze províncies on desenvolupem el projecte. El contingut que teniu a les vostres mans és el resultat de les necessitats diagnosticades per l'equip tècnic de Metges del Món, el professorat dels centres on intervenim juntament amb l'alumnat.

Al seu torn, recull el llarg recorregut que té el **projecte Un Món en Moviment**, qüestió de drets en la sensibilització dins l'àmbit educatiu tant formal com no formal sobre processos migratoris i drets a la salut.

Amb el pas dels anys, el projecte s'ha anat adaptant a les noves realitats presents en el territori espanyol.

A més a més, pretén fomentar una ciutadania crítica front a la vulneració dels drets humans de les persones migrants, especialment el dret a la salut.

L'objectiu de la guia és facilitar al professorat i a l'equip tècnic unes eines didàctiques per a abordar el tema de les **migracions, les diversitats** a les aules per a fomentar una convivència pacífica sense discriminacions i un **aprenentatge mutu** de les potencialitats de cada ésser, independentment del seu origen ètnic-social, religió o identitat de gènere.

Com utilitzar la guia?

La guia compta amb dos blocs diferenciats. En el primer bloc es troba la part introductòria sobre els determinants socials de la salut i l'estratègia d'Educació per a la Transformació Social que abordem en les nostres intervencions.

En el segon bloc es troben quatre activitats didàctiques dissenyades per **Ana Cebrián**, il·lustradora i professora d'educació artística.

Les activitats estan dirigides per als i les professionals de l'educació i per a l'equip tècnic de Metges del Món. En les activitats diferenciem dos blocs temàtics: procés

migratori amb l'activitat de **MIGRAR i ÉSSER i SUMAR** i en el bloc d'identitats múltiples trobem les activitats de **PERTANYER i CONECTAR**.

Cada activitat compta amb 4 pàgines on podem trobar les instruccions i unes etiquetes amb conceptes claus que es poden aprofundir al glossari de la guia. L'equip docent és lliure d'adaptar els continguts de les activitats en els seus contextos respectius amb creativitat i inspiració.

Salut i migracions

Metges del Món és una associació internacional, independent i de voluntariat que treballa, mitjançant l'atenció socio-sanitària, el testimoniatge i l'acció política i social, perquè el **dret a la salut** sigui

efectiu per a totes les persones, especialment per a aquelles que viuen en situació de pobresa, inequitat de gènere i exclusió social o són víctimes de crisis humanitàries.

Determinants socials de la Salut

L'Organització Mundial de la Salut defineix els determinants socials de la salut (DSS) com **“les circumstàncies en què les persones neixen, creixen, treballen, viuen i envelleixen, incloent el conjunt més ampli de forces i sistemes que influeixen sobre les condicions de la vida quotidiana”**. Gaudir plenament de la salut dependrà de factors socioeconòmics, de normes polítiques i socials. Les

condicions d'accés a la salut poden ser altament diferents per a diversos subgrups d'una població i poden donar lloc a diferències en els resultats en matèria de salut. Categories socials com ara la raça, el gènere, la classe social, entre altres, determinen l'accés a la salut a poblacions que no gaudeixen de certs privilegis socioeconòmics.

La història de la humanitat: un món en moviment

La migració i l'exili han ocupat molts capítols al llarg de la història de la humanitat. Avui dia, la globalització aplica a aquests dos conceptes nous matisos que és necessari conèixer per a ser conscients de com és el món en el qual vivim. Principalment, els moviments migratoris actuals

giren al voltant d'una asimetria sostinguda per un **repartiment desequilibrat de la població, un repartiment injust de la riquesa i una desigual atribució de drets**, que comporten diferents tipus de vides en un món globalitzat. Aquests factors contribueixen al desplaçament de perso-

nes procedents de països empobrits cercant una vida millor o fugint de conflictes. Actualment, l'estatut legal o lloc de naixement (països del nord global) concedeixen el privilegi de la lliure circulació, sense arriscar les vides en el procés migratori. En canvi, moltes persones procedents de països empobrits (Sud global)

s'enfronten a la impossibilitat de migrar degut a les fronteres físiques i/o administratives. Tot i així, cal tenir en compte que les migracions no són provocades únicament per motius de desigualtat econòmica, sinó per conflictes armats, persecució política o d'un altre tipus (Polítiques de Migracions de Metges del Món p5).

Què entenem per una educació transformadora?

L'Educació per a la Transformació Social (EpTS) pretén educar per a una ciutadania global, generant un procés de **conscienciació crítica**, amb la finalitat de construir una societat compromesa amb el canvi social, cap a **una societat més justa, equitativa i solidària**. A través de la EpTS volem construir un model de ciutadania activa en el seu entorn local i, alhora, involucrada amb la societat global, una ciutadania compromesa en la lluita contra l'exclusió, la desigualtat i la injustícia en totes les seves expressions: racisme, xenofòbia, LGTBIQ+fòbia, etc.

Per a això, necessitem incorporar de manera transversal enfocaments integrats de Drets Humans, Gènere i Interseccionalitat.

Per tal d'aconseguir el canvi social, és imprescindible que, des de la infantesa, fomentem el pensament crític per a **desmuntar prejudicis, faules, estereotips**

que afloren en el nostre entorn local, físic i virtual. Són necessaris relats contrahegemònics que posin en diàleg sabers i actors diversos. En aquest sentit, l'educació ha de ser una eina de canvis, convertint a subjectes col·lectius, individuals i comunitaris en protagonistes de les transformacions socials que es pretenen aconseguir.

Per a la conformació d'aquests tipus de subjectes és necessari una presa de consciència crítica sobre el paper de cada persona i col·lectiu en la situació de desigualtat i els efectes que implica aquest paper (H. Abian: 2021). És important que totes i tots siguem conscients dels nostres drets i de les nostres capacitats per tal d'influir en el nostre entorn amb accions concretes per a **“combatre totes les malalties, inclosa la injustícia”**, com indica el lema de Metges del Món.

**ACTIVITATS
DIDÀCTIQUES**

Procés migratori

La migració és un procés que comporta el desplaçament de poblacions d'un punt determinat cap a altres. Tots els pobles han migrat i continuaran migrant, a causa de diversos factors: **personals, econòmics, polítics i altres**.

En els últims anys de la crisi, molts joves espanyols amb formació universitària han hagut de migrar cap a altres països més desenvolupats per a cercar una vida millor.

Quant a la immigració, en les últimes dècades Espanya ha vist un augment de la presència de les persones immigrants, procedents majoritàriament de països més pròxims (Unió Europea, Nord d'Àfrica), amb un vincle històric marcat per la colonització Abya Yala (Amèrica Llatina) i d'altres regions per diferents raons (econòmiques, polítiques, etc).

Tanmateix, quan es tracta del racisme i de la xenofòbia, **les víctimes solen ser majoritàriament de persones no europees, no blanques** (Consell per a l'Eliminació de la Discriminació Racial o Ètnica: 2020).

La migració és un procés molt llarg i complex que comporta diverses etapes: preparació del viatge, el viatge, l'arribada, la instal·lació.

El procés migratori involucra directament a persones que han emprès el viatge, però també a persones vinculades de manera directa o indirecta, descendents de persones migrants. El procés és multi-direccional i multinivell que transforma les societats de destinació en realitats molt diverses, però a la vegada les fan enfrontar a situacions de discriminacions múltiples.

El procés migratori comporta un dol, un procés d'assimilació i confrontació de les pèrdues associades al projecte migratori: llengües, familiars i amistats, referències culturals, estatus social, etc. (Guia Aragó, P.26).

Les aules han de respondre davant aquesta realitat diversa, fomentant espais de diàlegs interculturals, de convivència pacífica, de respecte i reconeixement, aprofitant de l'enriquiment mutu del procés migratori.

En les següents pàgines es proposen activitats didàctiques MIGRAR i ÉSSER i SUMAR per a treballar el procés migratori a les aules.

MIGRAR

ACTIVITAT 1: CREACIÓ D'UN PUZLE-POEMARI

PREGUNTAR PERQUÈ MIGREM ÉS COM PREGUNTAR COM S'HAN CREAT TOTS I CADASCUN DELS POBLES DE LA TERRA. MOLTES SÓN LES RAONS QUE IMPULSEN A LES PERSONES A MIGRAR. A VEGADES LA GUERRA, LA VIOLÈNCIA, LA POBRESA; A VEGADES L'ESPERANÇA, L'ANHEL D'UN FUTUR MILLOR O EL RETROBAMENT AMB ELS ÉSSERS ESTIMATS. MAI ÉS UNA DECISIÓ FÀCIL, DEIXAR EL QUE ES CONEIX ENRERE. TRAVESSAR DE-CERTS, CELS I MARS, VIURE DE LA INCERTESA O AMB POR AL DESEMPA-RAMENT, A L'ODI, AL TORNAR I AL NO TORNAR. FRONT A AQUESTA SI-TUACIÓ, LA IGNORÀNCIA I LES "FAKE NEWS" HO FAN MÉS DIFÍCIL.

PROCÉS MIGRATORI

DOL MIGRATORI
SUD GLOBAL
NORD GLOBAL
ANTIRACISME
FAKE NEWS
PROCÉS MIGRATORI

OBJECTIUS:

- APROFUNDIR EN LES RAONS PER LES QUALS LA GENT MIGRA.
- RECONÈIXER-NOS COM A PAÍS QUE MIGRA I NO NOMÉS ACULL.
- PRENDRE CONSCIÈNCIA DE LA PERILLO-SITAT D'UN DISCURS MEDIÀTIC BASAT EN L'ODI.
- EXPLORAR EL NOSTRE DISCURS POÈTIC DES DE LA PRESA DE CONSCIÈNCIA DEL LENGUATGE COM A INSTRUMENT DE TRANSFORMACIÓ SOCIAL.

ACCIONS:

TOTAL: 45 MIN

PAS 1: LECTURA DE "DERECHO DE ADMISIÓN" (DRET D'ADMISSIÓ) DE YEISON GARCÍA LÓPEZ

📖 LLEGIM EL POEMA, RESCATEM LES PARAULES QUE MÉS ENS COMMOUEN, IMPACTEN, PROVOQUEN I LES GUARDEM PER AL SEGÜENT PAS.

15 MIN ↑

①

MIGRAR

ACTIVITAT 1: CREACIÓ D'UN PUZLE-POEMARI

FABRICO MÓNS **SELECCIÓ D'ALGUNES PARAULES**

M'APROPIO

LA MEVA PELL FOSCA **MIRADA COMPANYYA**

DIBUIXO LA VIDA

INFÀNCIA

RETORN

20 min

PAS 2:

LECTURA COMENTADA

PROPOSEM LA D'ALGUN DELS POEMES DE YEISON GARCÍA LÓPEZ EN "DERECHO DE ADMISIÓN" (DRET D'ADMISSIÓ) (2021) O "VOCES DEL IMPULSO" (VEUS DE L'IMPULS) (2017).

D'AQUÍ D'ALLÍ SEMPRE SERÉ L'ALTRE

PODEM LLEGIR UNA BIO DE L'AUTOR

FENT SERVIR FOTOCÒPIES DE DIFERENTS NOTÍCIES SOBRE MIGRACIÓ INICIEM UN DEBAT SOBRE ESTEREOTIPS I CONCEPCIONS ERRÒNIES.

 SOBRE EL TEXT ORIGINAL RATLLEM ALGUNES PARAULES PER A MODIFICAR EL TEXT DE LA NOTÍCIA (O FAKE) I SUBSTITUÏM LES PARAULES QUE FALTEN PER ALTRES NOVES.

②

MIGRAR

ACTIVITAT 1: CREACIÓ D'UN PUZLE-POEMARI

FEM UN PUZLE:
PODEM INCLOURE
EN ELS BUITS LES
PARAULES DEL POEMA
DE YEISON O ALTRES
QUE INVENTEM

ARRIBADA MASSIVA
D'IMMIGRANTS A CEUTA.
L'EXÈRCIT ESTÀ DES-
PLEGAT A LA PLATJA,
ON DIVERSOS TANCs I
NOMBRÓS PERSONAL
MILITAR, INTENTA
CONTENIR L'ARRIBADA
DE CENTENARS DE
PERSONES QUE
S'AMUNTEGUEN DEL
COSTAT...

ARRIBADA ANHELADA
DE MIRADA COMPANYYA
A CEUTA.
EL DIBUIX DE LA VIDA
ESTÀ DESPLEGAT A LA
PLATJA, ON DIVERSOS
MÓNS I NOMBROSES
PERSONES, INTENTEN
PRENDRE CURA DE
L'ARRIBADA DE CENTE-
NARS DE PERSONES
QUE S'ABRACEN...

↓ AQUESTA ACTIVITAT POT ORGANITZAR-SE
EN PETITS GRUPS DE 4 / 5 PERSONES.

BUSQUEM UN TÍTOL PER AL NOSTRE
POEMA I RETALLANT LES PARAULES QUE
ENS SERVEIXEN DE LA NOTÍCIA, JUNTA-
MENT AMB LES NOVES QUE HEM INCOR-
PORAT, CREEM LA COMPOSICIÓ FINAL. QUÈ
VOLEM EXPLICAR? QUINS ESTEREOTIPS
VOLEM POSAR EN QÜESTIÓ?

↖ PODEM UTILITZAR ALTRES
LLETRES DE DIARIS I REVISTA PER A INCLOURE
LES PARAULES QUE FALTEN.

3

MIGRAR

ACTIVITAT 1: CREACIÓ D'UN PUZLE-POEMARI

PER AL NOSTRE
RECITAL EXPOSEM
ELS TREBALLS
JUNTAMENT
AMB EL TEXT ORIGINAL.

PAS 3:

ORGANITZEM EL NOSTRE RECITAL DE POESIA

10 min
↙

PER GRUPS, LLEGIM ELS NOSTRES POEMES I ELS
HI DONEM SENTIT. QUÈ VOLÍEM TRANSMETRE? HEM
ACONSEGUIT TRENCAR AMB ALGUNS ESTEREOTIPS
ASSOCIATS A LA MIGRACIÓ? QUINA RELLEVÀNCIA
SOCIAL PENSEM QUE TENEN LES FAULES QUE ES
DIFONEN A LES "FAKE NEWS"?

(PODEM APROFUNDIR
CREANT "MEMS" ANTIRACISTES).

REFERENTS:

PODEM CONSULTAR L'OBRA DELS I LES SEGÜENTS
ARTISTES ABANS O DESPRÉS D'AQUEST TALLER
PER TAL D'ENRIQUIR EL DEBAT:

PER A SABER + CONSULTA LA GUIA:

Mª TERESA HINCAPIÉ
ROMUALD HAZOUMÉ
BARTHÉLÉMY TOGUO
ESTEFANÍA SANTIAGO
MONA HATOUM
WARSAN SHIRE
YEISON GARCÍA LÓPEZ
FRANCISCA BENÍTEZ

DIBUIX I
CONTINGUT:

ANA
CE.B
RIAN

PER A:

4

BIBLIOGRAFIA WEB PER A LA FITXA DIDÀCTICA:

Yeison García López:

[@yeison.f.garcia.lopez](https://www.instagram.com/yeison.f.garcia.lopez)

<https://elpais.com/babelia/2021-06-25/una-nueva-voz-preciosa-valiente-bella-y-politica.html?ssm=whatsapp>

Estefanía Santiago:

<http://estefaniasantiago.com/tomar-la-forma-de-un-pajaro-es-una-forma-de-querencia>

Warsan Shire:

<https://afrofeminas.com/2016/04/01/poemas-de-warsan-shire/>

Romuald Hazoumé:

<https://universes.art/es/magazine/articles/2010/romuald-hazoume/img>

Barthélémy Toguo:

<https://www.unesco.org/biennaleluanda/2021/en/barthelemy-toguo-unesco-artist-peace>

Mona Hatoum:

https://caixaforum.org/es/digital/p/mobile-home-de-mona-hatoum-por-diana-guijarro_a12389175

Francisca Benítez:

<https://franciscabenitez.org/>

ÈSSER I SUMAR

ACTIVITAT 2: CREACIÓ D'UN MAPA D'IDENTITATS

DES QUE NAIXEM FINS QUE MORIM TOTS I TOTES EMPRENEM UN VIATGE A TRAVÉS DE LA VIDA. UNES VEGADES ÉS FELIÇ I ALTRES ÉS TRIST, UNES VEGADES VIATGEM SOLS I SOLES I ALTRES EN COMPANYIA. EN EL CAMÍ CARREGUEM PERTINENCES QUE VAN CONSTRUINT LA NOSTRA IDENTITAT: EL SOMRIURE DE L'AVI, LA RECEPTA FAMILIAR, LA MÚSICA QUE VAS ESCOLTAR, UNA PROFESSIONÓ... TOTES AQUESTES COSES, SITUACIONS, SENTIMENTS I TRETS SÓN LA TEVA IDENTITAT.

PROCÉS MIGRATORI

IDENTITAT
RACIALITZACIÓ
HISTÒRIA DE VIDA
PRIVILEGI / OPRESSIÓ
INTERSECCIONALITAT

OBJECTIUS:

-CREAR EL MAPA DE LA NOSTRA IDENTITAT PER CAPES.

-PRENDRE CONSCIÈNCIA DE LES CIRCUMSTÀNCIES PRIVILEGI / OPRESSIÓ.

-EMPODERAR-NOS EN EL RELAT DE LES NOSTRES HISTÒRIES VITALS.

ACCIONS:

TOTAL: 45 MIN

PAS 1: PRESENTACIÓ DE L'ACTIVITAT
I CONFECCIÓ DEL MAPA D'IDENTITATS:

ET CONVIDO A REFLEXIONAR SOBRE LA SUMA DEL QUE ETS CREANT EL TEU MAPA D'IDENTITAT, PER CAPES A PARTIR DE QUATRE CATEGORIES..

15 MIN

①

ÉSSER I SUMAR

ACTIVITAT 2: CREACIÓ D'UN MAPA D'IDENTITATS

AQUESTA ÉS NOMÉS UNA PROPOSTA, POTS AFEGIR O TREURE IDENTITATS PER NARRAR LA TEVA HISTÒRIA.

JO PRESTAT O IMPOSAT, PARTS DE LA MEVA IDENTITAT "HERETADES" PER GUST O OBLIGACIÓ.

JO PRIVILEGI / OPRESSIÓ, LA MEVA IDENTITAT + O - ACCEPTADA SOCIALMENT.

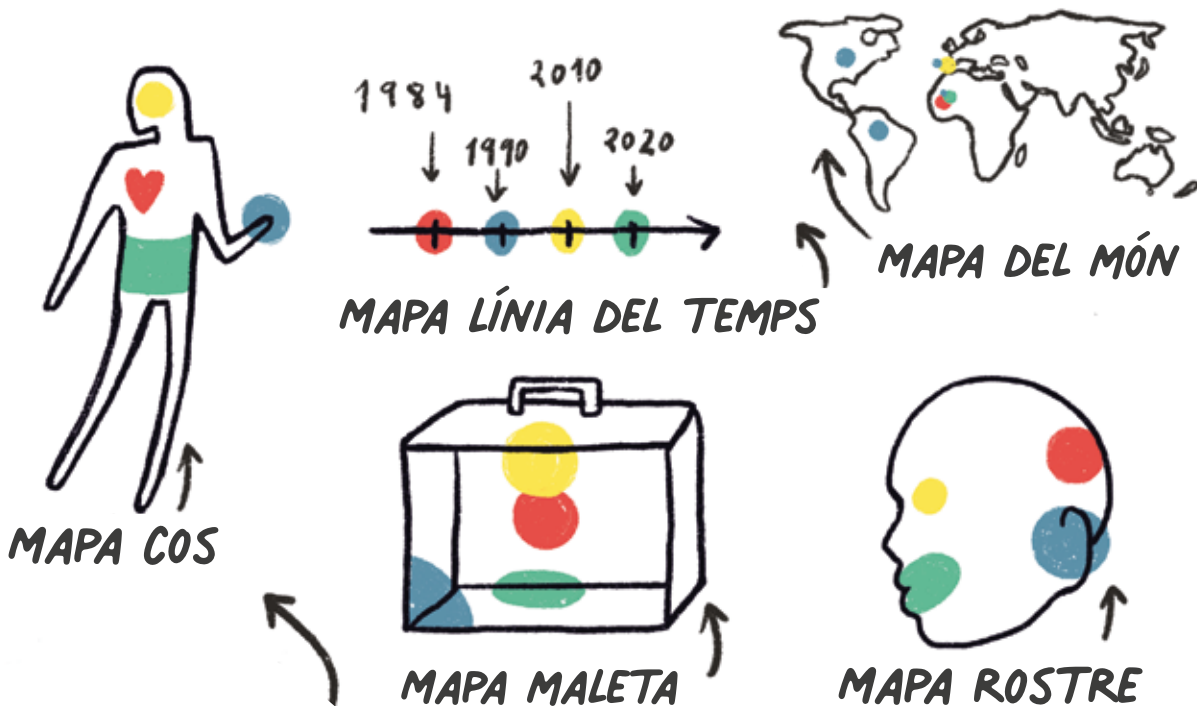
ASSOCIA UN COLOR A CADA CATEGORIA PER A SITUAR-LES EN EL MAPA.

CAPESES D'IDENTITAT

JO COMUNITAT, LA MEVA IDENTITAT FAMILIAR, LES MEVES AMISTATS, EL MEU COL·LECTIU, LA MEVA AULA... LA MEVA TRIBU URBANA.

JO ÍNTIM, ELS MEUS GUSTOS I TRETS MÉS PERSONALS, QUE JO MATEIX / A HE DESCOBERT.

PER A CREAR EL TEU MAPA POTS UTILITZAR DIFERENTS IMATGES QUE SERVIRAN AL RELAT DE LA TEVA HISTÒRIA. DIBUIXA LA SILUETA QUE MÉS T'AGRADI EN UNA CARTOLINA A3.

SITUAREM LES NOSTRES CAPESES D'IDENTITAT EN L'UNA O L'ALTRA PART DEPENENT DEL SEU SIMBOLISME. PER EXEMPLE, POTSER VULL SITUAR EL "JO ÍNTIM" EN EL COR I EL "JO PRESTAT" A LA MÀ.

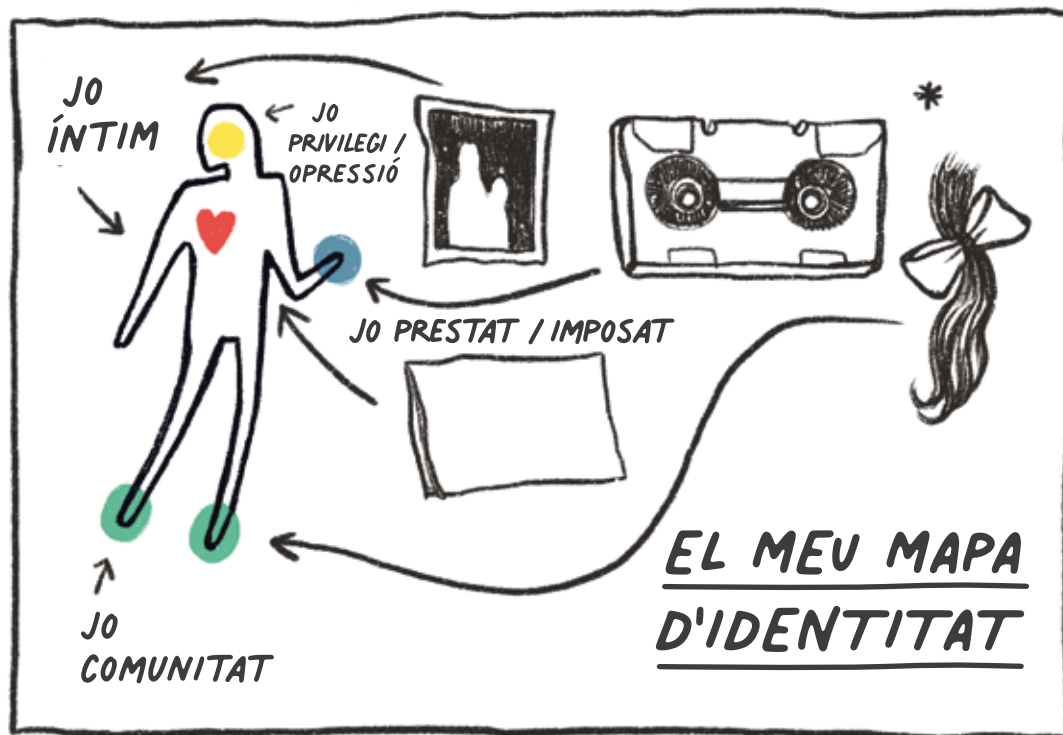
②

ACTIVITAT 2: CREACIÓ D'UN MAPA D'IDENTITATS

20 MIN ↓

PAS 2: RECOPIACIÓ DE PARAULES, RELATS, OBJECTES I IMATGES PER A LA CONFECIÓ DEL MAPA:

PRÈVIAMENT HAUREM PORTAT DE CASA ALGUNS OBJECTES, CARTES, RECORDS PERSONALS, TAMBÉ PODEM IMPRIMIR FOTOS O FER DIBUIXOS. ASSOCIEM OBJECTES I IDENTITATS.

ES RECOMANA PREPARAR ELS
MATERIALS PRÈVIAMENT

SITUAREM TOTES AQUESTES COSES EN EL MAPA TENINT EN COMPTE LES CATEGORIES, PODEM PENJAR ELS OBJECTES O FER UNA FOTO DEL RESULTAT.

PAS 3: CONSTRUCCIÓ DE LA HISTÒRIA DEL NOSTRE RECORREGUT VITAL A TRAVÉS DEL MAPA. COMPARTIM EL NOSTRE RELAT:

3

ÉSSER I SUMAR

ACTIVITAT 2: CREACIÓ D'UN MAPA D'IDENTITATS

POTS EXPLICAR LA TEVA HISTÒRIA EN 3ª PERSONA.

10 min

- COMPARTIREM AMB ELS ALTRES EL RESULTAT FINAL. PODEM CONSTRUIR UN RELAT EMPODERADOR DE CADASCUNA DE LES NOSTRES CAPES. ET RECOMANEM CONSULTAR EL GLOSSARI DE LA GUIA I REFLEXIONAR SOBRE LA SUPERPOSICIÓ DE CAPES DES D'UNA PERSPECTIVA INTERSECCIONAL. QUINES PARTS DE LA TEVA IDENTITAT PRESTES TU ALS ALTRES? QUIN SENTIT TÉ PER A TU LA IDEA DE COMUNITAT? AMB QUINA DE LES TEVES IDENTITATS ET SENTS MÉS PRIVILEGIAT O PRIVILEGIADA? I OPRIMIT O OPRIMIDA?

REFERENTS:

PODEM CONSULTAR L'OBRA DELS I LES SEGÜENTS ARTISTES ABANS O DESPRÉS D'AQUEST TALLER PER TAL D'ENRIQUIR EL DEBAT:

PER A SABER + CONSULTA LA GUIA:

MARE TRALLA HASSAN
SILVIA ALBERT HAJJAJ
W.E.B. DUBOIS NIKOLAJ LYON
BATOUL SHIMI
RUBÉN H. BERMÚDEZ
MONA CHALABI

DIBUIX I CONTINGUT:

ANA
E.E.B
RIAN

PER A:

4

BIBLIOGRAFIA WEB PER A LA FITXA DIDÀCTICA:

Silvia Albert:

<https://www.cccb.org/es/participantes/ficha/silvia-albert-sopale/228766>

Rubén H. Bermúdez:

<https://www.rubenhbermudez.com/>

Mare Tralla:

<https://www.tralla.net/>

Hassan Hajjaj:

[@hassanhajjaj_larache](https://twitter.com/hassanhajjaj_larache)

Batoul Shimi:

<https://www.meer.com/en/9776-batoul-shimi-world-under-pressure>

Nikolaj Cyon:

<https://www.cyon.se/#/alkebulan-1260-ah/>

Mona Chalabi:

<https://monachalabi.com/>

Du Bois:

<https://flourish.studio/blog/masters-web-dubois/>

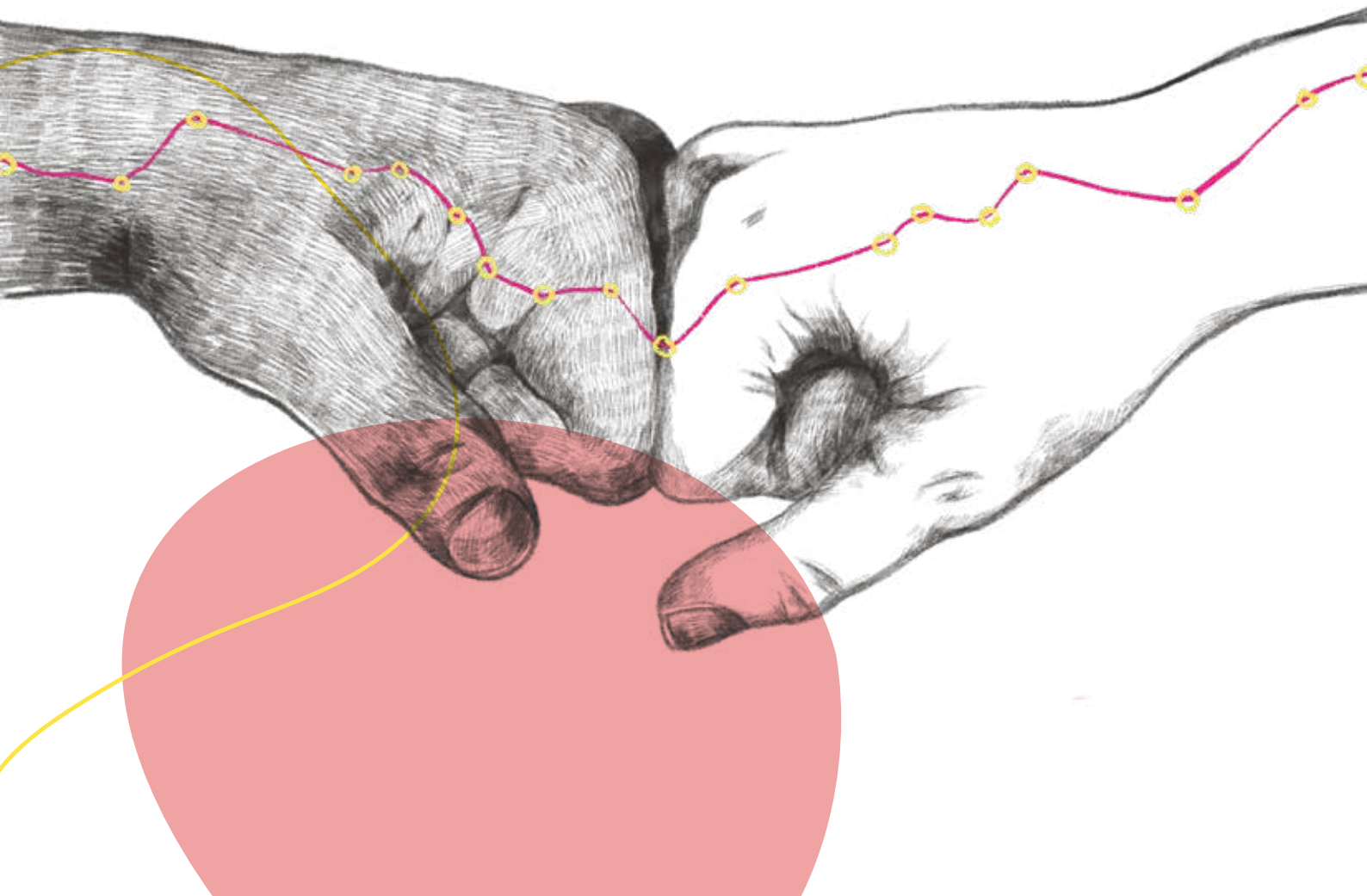
Identitats múltiples a les aules

Malgrat viure en una societat cada cop més diversa amb múltiples identitats, el racisme i altres formes de discriminacions impedeixen que subjectes d'orígens diversos aportin les potencialitats enriquidores a les societats de dest. Les principals víctimes d'aquestes discriminacions i exclusions en l'espai públic i a les aules són les persones migrants o pertanyents a grups minoritaris, no hegemònics que no encaixen en una visió eurocèntrica.

Categories socials com el gènere, l'origen ètnic, la religió, les diversitats sexuals, funcionals, entre altres, solen ser motius de discriminació a les aules.

Per aquest motiu, Metges del Món treballa des de fa anys en combatre qualsevol forma d'exclusió. S'han de tenir en compte aquestes dimensions i identitats per a construir una societat i una aula lliure de discriminació en les seves diferents expressions: gènere, raça, classe social, etc.

En les següents pàgines us presentem les activitats **PERTANYER I CONNECTAR** per a treballar les identitats múltiples a les aules.

PERTANYER

ACTIVITAT 3: CREACIÓ DE FOTORECLAM "HASHTAG (#), JO MATEIX / A"

QUÈ SIGNIFICA "SER D'AQUÍ"? PERTANYER A UN LLOC? PERTANYER-SE A SI MATEIX / A? AL LLARG DE LA NOSTRA VIDA ANEM ACUMULANT ETIQUETES O HASHTAGS. UNES VEGADES LES ELEGIM I ALTRES EN LES POSEN. EL CERT ÉS QUE CADASCUN DE NOSALTRES ESTÀ FORMAT PER MÚLTIPLES PERTINENCES QUE INTERACTUEN ENTRE SI DE MANERA INTERSECCIONAL, ÉS A DIR, LA SOCIETAT NO ÉS CAPAÇ DE RELACIONAR-SE AMB ELLES PER SEPARAT.

→ SI POGUESSIS INVENTAR UN MÓN NOU, DE QUIN LLOC SERIES? COM SERIA AQUEST MÓN? QUINES ETIQUETES T'AGRADARIA HABITAR EN AQUEST TERRITORI? I AL NOSTRE PROPI MÓN? QUINES ETIQUETES CONSIDERES AMB MÉS ÈXIT?

IDENTITATS MÚLTIPLES

- # INTERSECCIONALITAT
- # SEXISME
- # RACISME
- # DIÀSPORA
- # RACIALITZACIÓ

OBJECTIUS:

- COMPRENDRE QUE LES ETIQUETES AMB LES QUÈ ENS IDENTIFICA LA SOCIETAT SOLEN RESPONDRE A ESTEREOTIPS.
- ENTENDRE QUE LES IDENTITATS SÓN COMPLEXES, FUNCIONEN DE MANERA INTERSECCIONAL I EL MATEIX SUCCEEIX AMB LES DISCRIMINACIONS.
- IMAGINAR SOCIETATS MÉS EMPÀTIQUES.

ACCIONS:

TOTAL: 45 MIN

PAS 1: PRESENTACIÓ DE L'ACTIVITAT: RECONeixENT REFERENTS RACIALITZATS / DES.

PRESENTEM LES FOTOGRAFIES DE DIFERENTS REFERENTS QUE PERTANYEN A DIFERENTS COMUNITATS, JUNTAMENT AMB DIFERENTS TARGETES AMB CATEGORIES REALS I FALSES.

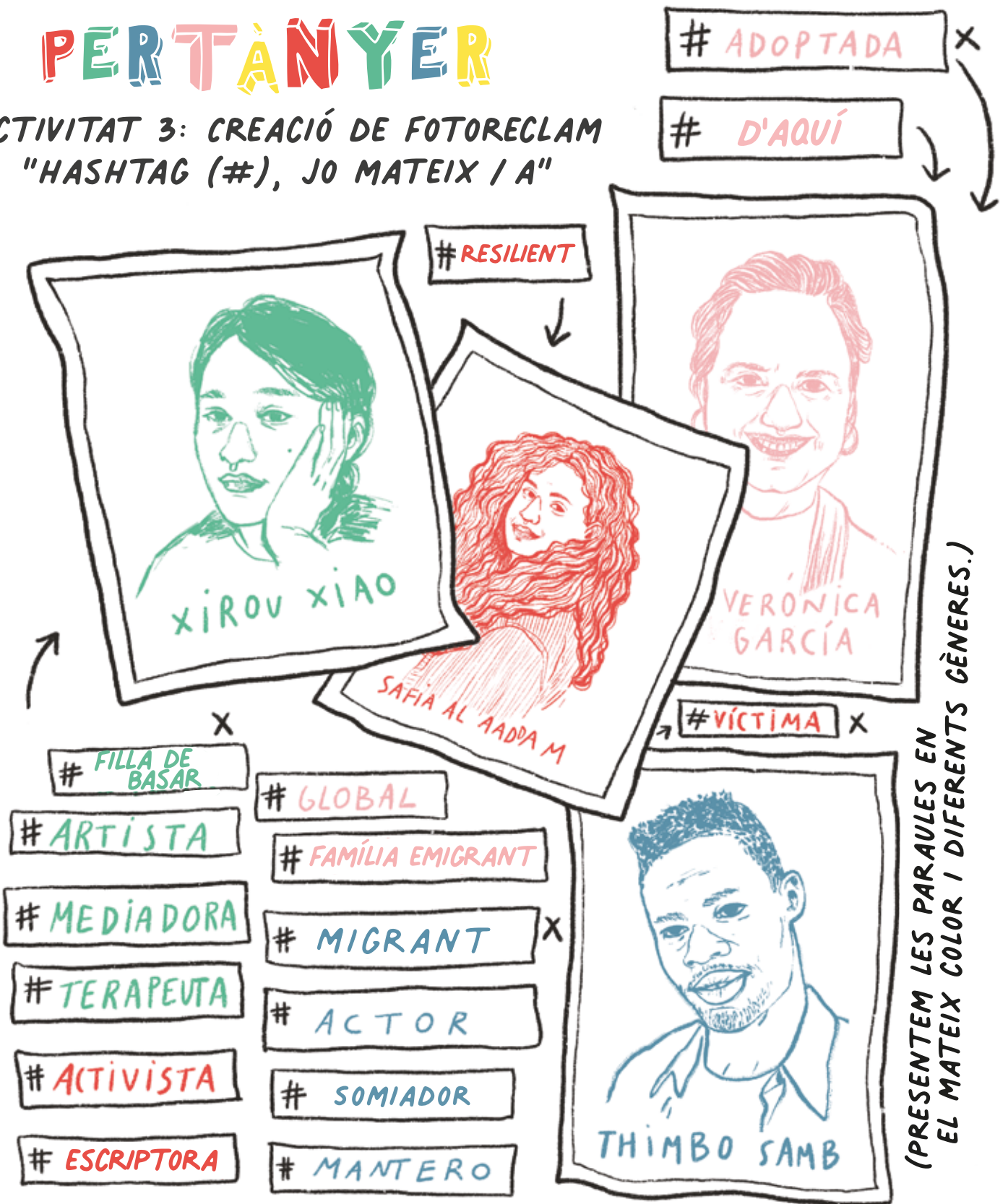

15 MIN ↗

①

PERTANYER

ACTIVITAT 3: CREACIÓ DE FOTORECLAM "HASHTAG (#), JO MATEIX / A"

TRACTEM D'ASSOCIAR ETIQUETES I REFE-
RENTS (SÓN ELS PROPIS REFERENTS ELS
QUI LES HAN ELEGIT). + ENDAVANT
DESVETLLAREM QUINES SÓN CORRECTES.

2

PERTANYER

ACTIVITAT 3: CREACIÓ DE FOTORECLAM "HASHTAG (#), JO MATEIX / A"

NECESSITAREM
PAPER D'EMBALAR
BLANC I
CARTOLINA BLANCA.

20
min

PAS 2: ELECCIÓ D'UN MÓN IMAGINAT I LES SEVES CATEGORIES ASSOCIADES:

DESPRÉS DE REFLEXIONAR SOBRE ELS
ESTEREOTIPS I CATEGORIES A LA
DINÀMICA ANTERIOR, ESCOLLIREM UNA
SÈRIE DE (#) QUE ENS REPRESENTIN.

AMB AQUESTES ETIQUETES ENS CONVER-
TIREM EN UN PERSONATGE QUE HABITARÀ
UN MÓN NOU.

# EMPÀTICA	# SOMIADORA
# CREATIVA	# LLIURE

EXEM-
PLE

IMAGINEM L'ES-
CENARI I ELS
ATRIBUTS DEL
PERSONATGE
QUE SEREM PER
A HABITAR
AQUEST MÓN
IMAGINAT.

ELS ELEMENTS HAURAN DE
SER DE GRANDÀRIA NATURAL
PER A ENGANXAR-LOS SOBRE EL
COS DEL FOTORECLAM.

CONFECCIONA-
REM ELS
ATRIBUTS EN
CARTOLINA
BLANCA
AMB UN
RETOLADOR
NEGRE.

3

PERTANYER

ACTIVITAT 3: CREACIÓ DE FOTORECLAM "HASHTAG (#), JO MATEIX / A"

PAS 3: PREPAREM EL FOTORECLAM

- ENS FOTOGRAFIAREM AMB
ELS ATRIBUTS I LES #,
LA POSTURA, I EL FONS
QUE HEM TRIAT. QUÈ ENS
PERTANY DE TOT AIXÒ?
QUÈ ENS ÉS ESSENCIAL?

REFERENTS:

PODEM CONSULTAR L'OBRA DELS I LES SEGÜENTS
ARTISTES ABANS O DESPRÉS D'AQUEST TALLER
PER TAL D'ENRIQUIR EL DEBAT:

MEGANE MERCURY
ADELITA HUSNI-BEY
AYQA KHAM CARLA
TONY GUM HAYES
COCO FUSCO y GUILLERMO LILIANA
GÓMEZ PEÑA ANGULO
SARAH MAPLE CORTES
PETER de VITO

MUNTEM UN
PETIT ESTUDI
FOTOGRAFIC
AMB PAPER
D'EMBALAR COM
A FONS.

DIBUIX I
CONTINGUT:

ANA
EE.B
RIAN

PER A:

4

BIBLIOGRAFIA WEB PER A LA FITXA DIDÀCTICA:

Xirou Xiao: www.xirouxiao.com

Safia El Aaddam: <https://hijadeinmigrantes.com/about/>

Thimbo Samb: <https://elpais.com/planeta-futuro/africa-no-es-un-pais/2022-02-04/thimbo-samb-mi-historia-y-tu-historia-no-son-tan-diferentes.html>

Verónica García

Megane Mercury: [@meganemercury](https://twitter.com/meganemercury)

Carla Hayes: <https://carlahayes.com/>

Adelita Husni-Bey: <https://www.vdrome.org/adelita-husni-bey-post-cards-from-the-desert-island/>

Ayqa Khan: <https://ayqakhan.com/>

Tony Gum: [@tony_gum](https://twitter.com/tony_gum)

Coco Fusco: <https://www.cocofusco.com/>

Guillermo Gómez Peña: <https://www.guillermogomezpena.com/>

Sarah Maple: <https://www.sarahmaple.com/>

Liliana Angulo Cortés: <https://blogs.otis.edu/talking-to-action/artistas/liliana-angulo/>

Peter de Vito: <https://www.peterdevito.com/>

CONNECTAR

ACTIVITAT 4: CREACIÓ D'UN CARTELL MASHUP

QUAN OBRIM UN LLIBRE D'HISTÒRIA, PODEM OBSERVAR QUE GAIREBÉ TOT EL QUE S'EXPLICA SEMBLA SUCCEIR EN-PER-PER A EUROPA. PERO... QUÈ SUCCEÏA LLAVORS EN ALTRES PARTS DEL MÓN? SI OBSERVEM AMB MÉS ATENCIÓ ENS ADONAREM QUE EL QUE AVUI ANOMENEM CULTURA NO ÉS MÉS QUE EL RESULTAT DE LA TROBADA, L'INTERCANVI, LA FUSIÓ, L'ASSIMILACIÓ I A VEGADES, TAMBÉ, MALHAURADAMENT, EL ROBATORI O APROPIACIÓ. LA MAJOR PART D'ALLÒ QUE CONSIDEREM "TÍPIC" EN REALITAT CONSISTEIX EN UN MIX O MASHUP DE PERTINENCES CULTURALS.

IDENTITATS MÚLTIPLES

DECOLONIALITAT
EUROCENTRISME
SUD GLOBAL
TRANSCULTURAL
INTERCULTURAL
MULTICULTURAL
APROPIACIÓ CULTURAL

OBJECTIUS:

- COMPRENDRE QUE LES NOSTRES SOCIETATS SÓN LA SUMA DE TOTES LES APORTACIONS CULTURALS.
- APRENDRE REFERÈNCIES TRANSCULTURALS I DECOLONIALS.
- QÜESTIONAR LA IDEA D'"HISTÒRIA ÚNICA" I DESENVOLUPAR LA CREATIVITAT DES D'UNA PERSPECTIVA CRÍTICA.

ACCIONS:

TOTAL: 45 MIN

PAS 1: PRESENTACIÓ DE L'ACTIVITAT, PROPOSTA D'EXEMPLES I ACLARIMENT DE TERMES.

INTRODUÏM ELS TERMES DEL GLOSSARI A PARTIR D'ALGUNS EXEMPLES D'INTERCANVI, ASSIMILACIÓ O APROPIACIÓ CULTURAL. A CONTINUACIÓ, PROPOSEM ALGUNS EXEMPLES.

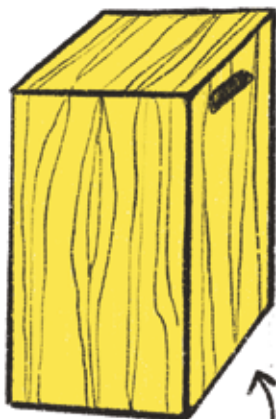

15 MIN ↑

①

ACTIVITAT 4: CREACIÓ D'UN CARTELL MASHUP

(POSTERIORMENT, VA SER ASSIMILAT I DESENVOLUPAT PER LA COMUNITAT GITANA)

CAIXÓ FLAMENC

VA SER INVENTAT PELS AFRICANS QUE, ESCLAVITZATS PELS ESPANYOLS, TOCAVEN PERCUSIÓ AMB LES CAIXES DELS VAIXELLS QUE ELS PORTAVEN AL PERÚ.

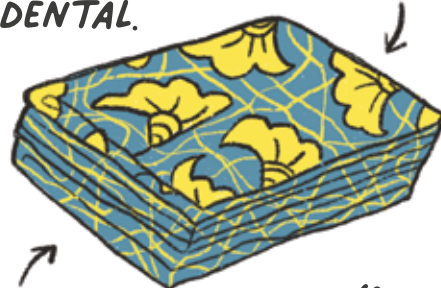
SALMOREJO CORDOVÈS

AQUEST PLAT, AL QUAL ARA AFEGIM PERNIL I OU, TÉ UN ORIGEN MORISC I QUE ÉS POSSIBLE GRÀCIES ALS TOMÀQUETS

(NO TOTS ELS INTERCANVIS TENEN UN "ORIGEN BONDADÓS")

→ (LA MAZAMORRA)

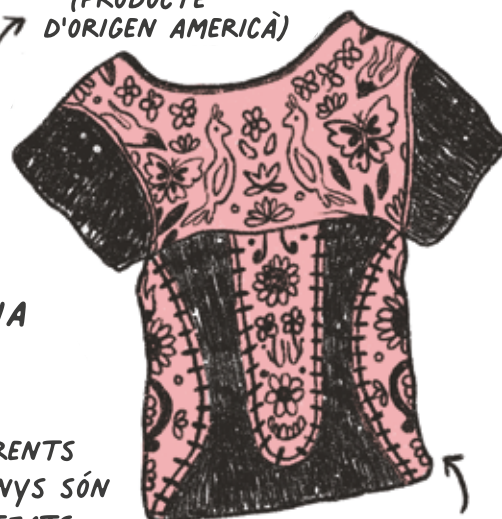
INVESTIGA UNA MICA MÉS: D'ORIGEN INDI, PERFECCIONAT A I NDONÈSIA, EXPORTAT PER HOLANDESES I GHANESOS A ÀFRICA OCCIDENTAL.

TELES BATIK TELES WAX

(COM LA PATATA I L'ALVOCAT).

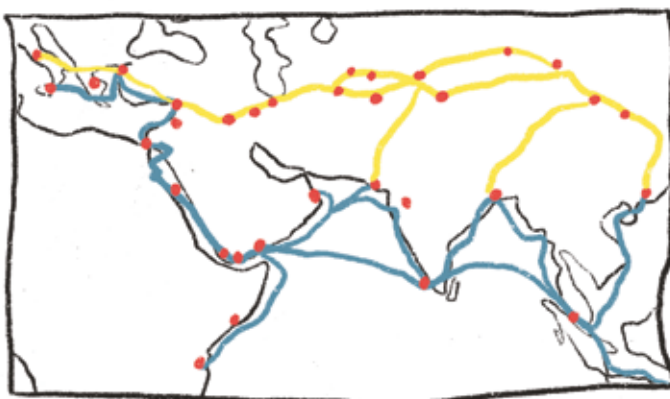
(PRODUCTE D'ORIGEN AMERICÀ)

BRODATS DELS POBLES ORIGINARIS DE MÈXIC COM A CAS D'APROPIACIÓ CULTURAL.

(DIFERENTS DISSENYS SÓN UTILITZATS PER MARQUES COMERCIALS QUE FAN ÚS D'AQUEST CAPITAL CULTURAL I CREATIU SENSE RECONÈIXER LA SEVA AUTORIA).

GRÀCIES A LA RUTA DE LA SEDA, QUE PARTIA DE LA XINA, ES VA PRODUIR L'INTERCANVI COMERCIAL DE TINYS, ESPÈCIES, PAPER, LA PÓLVORA O LA PASTA

LA RUTA DE LA SEDA

PODEM PARLAR DE LES NACIONS SORGIDES DE LA CONVIVÈNCIA EN UN TERRITORI DE DIFERENTS POBLES COM ÉS EL CAS D'ESPANYA (ROMANS, ÀRABS, CARTAGINESOS...) QUINS ALTRES CASOS D'INTERCANVI CULTURAL CONEIXES?

②

CONNECTAR

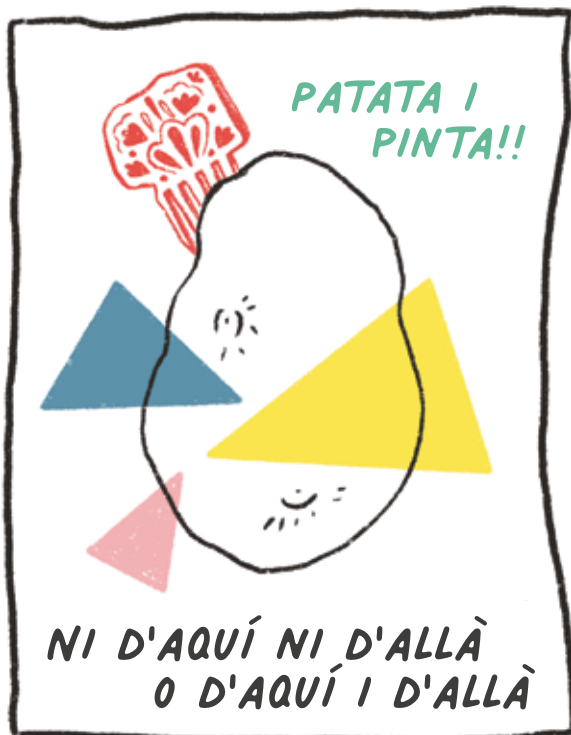
ACTIVITAT 4: CREACIÓ D'UN CARTELL MASHUP

PODEM ABORDAR AQUEST EXERCICI COM UNA CAMpanyA A FAVOR DE LA RIQUESA CULTURAL DEL CENTRE.

20 MIN

PAS 2: CREACIÓ DEL CARTELL D'"AQUÍ" I D'"ALLÀ": VISIBILITZANT LA TRANSCULTURALITAT

- FAREM UN CARTELL MASHUP PER A REIVINDICAR LES NOSTRES PROCEDÈNCIES DIVERSES, L'INTERCANVI CULTURAL O LES NOSTRES IDENTITATS MÚLTIPLES, CONNECTANT DUES IDEES DE DIFERENT PROCEDÈNCIA.

CREEM UN ESLÒGAN PER AL CARTELL I UTILITZEM EL DIBUIX I EL COLLAGE PER A CONFECCIONAR-LO.

UN ALEBRIJE MEXICÀ DECORAT A L'ESTIL DE LA CERÀMICA DE TALAVERA (TOLEDO).

+ ENDAVANT

ES RECOMANA TREBALLAR PER PARELLES O GRUPS.

PODEM AFEGIR UN CODI QR QUE ENS PORTI A MÉS INFORMACIÓ SOBRE LA PROCEDÈNCIA CULTURAL DE LES APORTACIONS.

PAS 3:

DESPRÉS MOSTREM EL RESULTAT FINAL A TOT EL GRUP.

3

CONNECTAR

ACTIVITAT 4: CREACIÓ D'UN CARTELL MASHUP

PODEM VISIBILITZAR AQUEST TORN DE PARAULA PER ASSOCIACIÓ AMB UN CABDELL VERMELL QUE PODEM ANAR-NOS PASSANT TEIXINT UNA XARXA.

10 min

- ANEM A COMPARTIR AMB ELS I LES ALTRES EL RESULTAT FINAL. TOT I TENIR POC TEMPS, I ES SUGGEREIX TENIR PREPARADES AMB ANTELACIÓ CARTOLINES DE COLORS, REVISTES I FOTOCÒPIES PER AL COLLAGE, HAUREM DE FER UNA PETITA RECERCA SOBRE L'ORIGEN DELS OBJECTES QUE HAGUEM DECIDIT COMBINAR. A L'HORA DE PRESENTAR LES DIFERENTS PROPOSTES PODEM PRENDRE EL TORN PER ASSOCIACIÓ. (PER EXEMPLE, QUAN ES REPETEIXI UN ELEMENT, LA PATATA, O UN ORIGEN, COLÒMBIA).

REFERENTS:

PODEM CONSULTAR L'OBRA DELS I LES SEGÜENTS ARTISTES ABANS O DESPRÉS D'AQUEST TALLER PER TAL D'ENRIQUIR EL DEBAT:

PER A SABER + CONSULTA LA GUIA:

XIROU XIAO YINKA
SANDRA GAMARRA SHONIBARE
INGRID NWANGI
LYGIA PAPE AGNES
TABITA REZAIRE ESSONTI

DIBUIX I CONTINGUT:

PER A:

BIBLIOGRAFIA WEB PER A LA FITXA DIDÀCTICA:

Xirou Xiao:

<http://liwai.org/cangrejo-pro>

Agnes Essonti:

<https://essonti.com/About>

Yinka Shonibare:

<https://yinkashonibare.com/>

Sandra Gamarra:

<https://www.youtube.com/watch?v=lpi0d5b7jq0>

Emily Jacir:

<https://www.sfmoma.org/artwork/2008.20.2.A-B/essay/desire-diaspora-emily-jacir/>

Ingrid Nwangi:

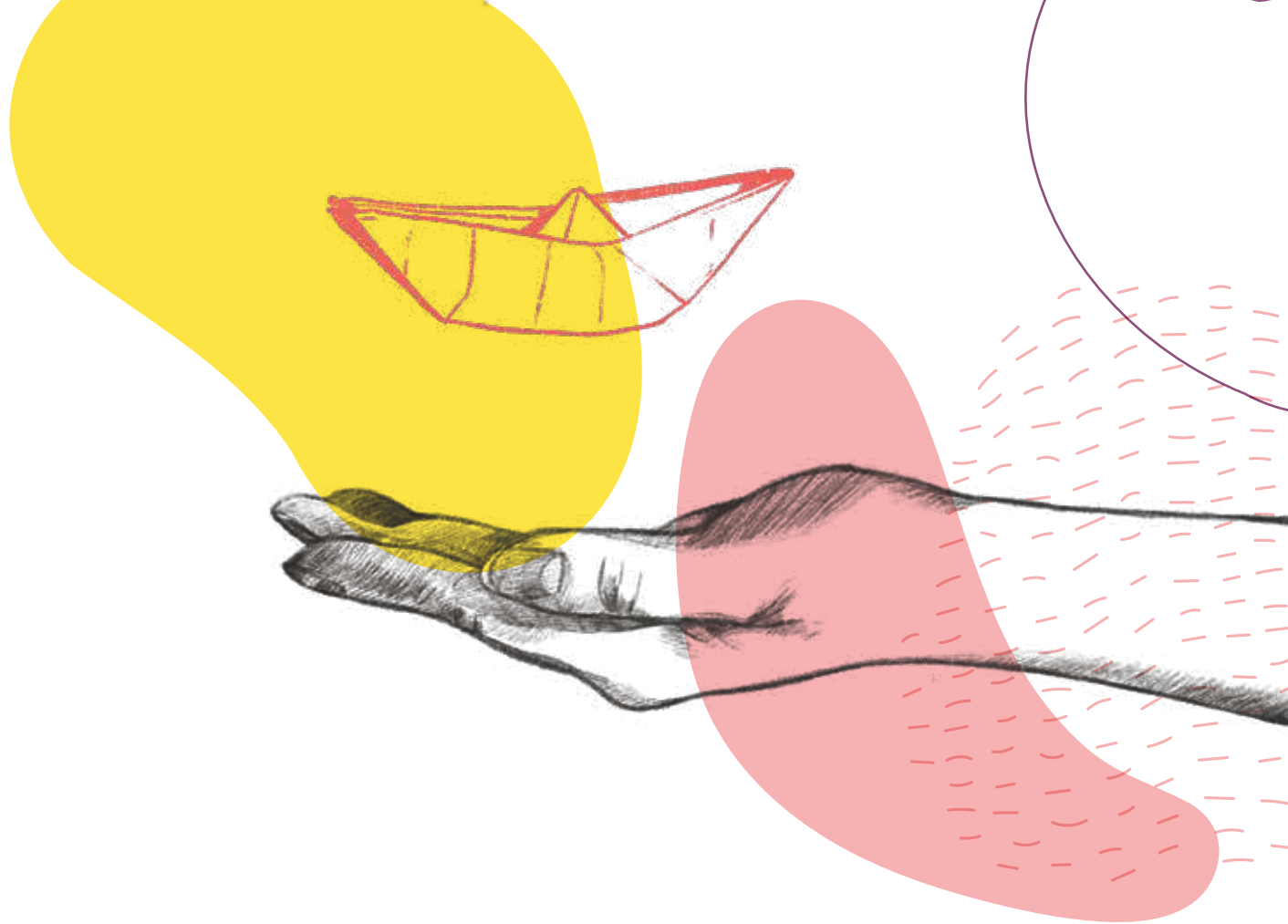
<https://mwangihutter.art/>

Lygia Pape:

https://www.youtube.com/watch?v=L9XsL_GvSa8

Tabita Rezaire:

<https://tabitarezaire.com/>

Conclusió: Per unes aules diverses i lliures de discriminacions

L'espai públic és un escenari d'intercanvis i tensions de diferents grups i identitats que interactuen entre si. Les aules han d'abordar les diversitats des d'un enfocament interseccional que analitza les dinàmiques de relació de poder entre les diferents identitats coexistents en un determinat espai.

Com deia Nelson Mandela, **“l'educació és l'arma més poderosa per canviar el món”**, així doncs, les aules han de ser espais segurs que respectin la diversitat i

reflecteixin la riquesa dels diferents subjectes que les componen.

Les aules han de respondre a la realitat diversa de la societat en els diferents territoris de l'estat espanyol. Els espais educatius formals, no formals o informals han de fomentar espais de diàlegs interculturals, de convivència pacífica, de respecte, de reconeixement de la diversitat i l'enriquiment mutu del procés migratori.

GLO
SSA
RI

Abya Yala

És el nom més antic fins ara conegut referit a un territori americà. Significa terra en plena maduresa o terra de sang vital, va ser donat pel poble guna o Cuna a Panamà i Colòmbia, la població Guna Yala de l'actual Panamà.

Antiracisme

Fomentar accions contra el racisme en les seves diferents formes (estructural, institucional, sistèmic, quotidià, etc). Ésser antiracista és un procés que comporta el reconeixement i la revisió dels privilegis personals i socials i fomentar accions que participin en la lluita en esforços i accions que combatin les inequitats socials.

Apropiació cultural

Utilització d'elements culturals típics d'un col·lectiu ètnic o comunitari per part de persones externes a aquesta cultura, despullant-la de tot el seu significat, banalitzant el seu ús i sense fer referència a la seva procedència.

Decolonialitat

És un corrent de pensament, emergent en Abya Yala, que descriu la lògica, la metafísica, l'ontologia i la matriu del poder colonial occidental. Proposen enfocaments, mètodes i estratègies per desbaratar la lògica colonial molt lligada al capitalisme global.

Diversitat

Estratègia d'inclusió, reconeixement a persones de diferents orígens socials i ètnics i de diferents gèneres, orientacions sexuals.

Etnocentrisme

Creença de superioritat d'una determinada cultura sobre altres.

Eurocentrisme

Una visió del món des de la perspectiva occidental, prenent a Europa com a centre, com a protagonista de la història, des d'on s'analitza el món sense tenir les altres perspectives.

Feminismes

El feminisme és un moviment polític i social, una teoria política i una perspectiva filosòfica que advoca per l'equitat de gènere; existeixen diversos corrents de feminismes.

Gènere

Conjunt d'atributs, socials, jurídics, històrics, polítics i culturals assignats a les persones. És una construcció social que estableix pautes de relació i exercici de poder diferenciat.

Interculturalitat

Fa referència a la presència i interacció equitativa de diverses cultures i a la possibilitat de generar expressions culturals compartides, mitjançant el diàleg i el respecte mutu.

Interseccionalitat

És un enfocament que aborda la interrelacionalitat entre el sexe, el gènere, l'ètnia, la classe o l'orientació sexual, com categories que permeten veure els múltiples nivells de discriminació fruit de la construcció social.

Masclisme

És un sistema d'opressió que promou i enalteix la superioritat de l'home sobre les dones i altres identitats de gènere.

Multiculturalitat

Coexistència i intercanvi de distintes cultures en un espai geogràfic, físic o social.

Privilegi

És una prerrogativa que beneficia a algunes persones o col·lectius per la posició social, l'origen ètnic o la identitat de gènere. El privilegi blanc és aquell que beneficia a persones blanques a països occidentals front a altres persones de diferents identitats.

Racisme

És un sistema d'opressió (estructura de poder + prejudici) històric i ideològic que es basa en la discriminació, persecució i subordinació d'uns cossos sobre altres, resultat de la jerarquització racial que privilegia majorment a persones blanques.

Racialització

Procés al qual el poder colonial i neocolonial jerarquitzava en base a la raça a poblacions del Sud global.

Sexisme

Fets de discriminació i múltiples expressions de violència basats en el gènere.

Sud global

Fa referència a tots aquells països/territoris que tenen una història interconnectada de colonialisme, neocolonialisme, i una estructura social i econòmica amb grans inequitats socials i estructurals.

Transculturalitat

Procés pel qual una societat s'apropia de les cultures i costums d'altra societat, substituint, complementant i transformant. El procés es pot culminar en una aculturació.

Bibliografía

- Matías, A. i Rodríguez, M. (2021). La prevención de violencias machistas desde el enfoque interseccional. AMPLIAR LA MIRADA. AIETI, finançat per AECID
- CONSELL PER A L'ELIMINACIÓ DE LA DISCRIMINACIÓ RACIAL O ÈTNICA. (2020) Percepció de la discriminació per origen racial o ètnic per part de les seves potencials víctimes. Ministeri d'Igualtat. Disponible a: <https://igualdadynodiscriminacion.igualdad.gob.es/destacados/estudiopercepcion.htm>
- Guzmán Ordaz, R., & Jiménez Rodrigo, M. (2015). La Interseccionalidad como Instrumento Analítico de Interpelación en la Violencia de Género (Intersectionality, a Methodological Tool for Analysing and Addressing Gender-based Violence). Oñati Socio-Legal Series, 5(2).
- ONU Dones. (2021). Enfocament en la prevenció: Posar fi a la violència contra les dones. Disponible a: <https://www.unwomen.org/es/what-we-do/ending-violence-against-women/prevention#:~:text=La%20prevenci%C3%B3n%20es%20la%20%C3%BAnica,enfrentan%20las%20mujeres%20a%20diario>
- Orozco, A. P. (2014). Subversión feminista de la economía: aportes para un debate sobre el conflicto capital-vida. Traficantes de sueños
- Collins, P. H. (2002). Black feminist thought: Knowledge, consciousness, and the politics of empowerment. Routledge.
- Política de Metges del Món Espanya sobre migracions. Grup estatal de migracions, 2020.
- Posicionament de Metges del Món davant la Immigració.
- Política de Metges del Món sobre dret universal a la salut.
- (H)ABIAN 2030 (2021). la Estrategia vasca de Educación para la Transformación Social (EpTS). Consulta a: https://www.elankidetza.euskadi.eus/contenidos/informacion/inf_habian/es_def/adjuntos/H-ABIAN_2030.pdf

